

NIEUWSBRIEF

STICHTING ARCHIVARIAAT BENTINCK – SCHOONHETEN

Juli 2010 jaargang 12.

VAN DE VOORZITTER

De vorige keer dat ik mijn “Van de Voorzitter” schreef had ik veel nieuws te melden, met als hoogtepunt de Cultuurprijs 2008 van Overijssel voor onze directeur Wim Hoogeland. Veel nieuws is er nu niet te melden, maar we kunnen heel tevreden terugkijken op het jaar 2009. Dit vloeit voort uit de succesvolle donateursdag van 3 oktober, waar we enorm enthousiast reacties op gekregen hebben.

Vorige keer meldde ik dat Ursula den Tex een nieuw boek had geschreven “Erfgenamen”. Op ons verzoek heeft zij ons verteld over haar omgang met het eigen Den Tex familiearchief en hoe daar dit boek uit voortkwam. Zij nam ons mee door de kamers van haar huis waar haar voorouders zich als het ware genesteld hadden. Ze liet ons meeleven met de keuzes, die ze moest maken om haar boek toegankelijk te houden, en de dilemma’s die je tegenkomt als het schrijven over je eigen familie te indringend wordt. Het was geweldig om mee te maken hoe iedereen die ik daarna sprak, geïnspireerd was om eigen herinneringen op te gaan schrijven.

De tweede spreker, die in 2007 op de Donateursdag een lezing over de geschiedenis van de Nederlandse tuinarchitectuur op Schoonheten had gegeven, was ir. P Verhoeff, landschapsarchitect van de Stichting PHB. Mede aan de hand van afbeeldingen en plattegronden die er in de loop van de eeuwen gemaakt zijn van het Park ten Oosten van het Huis Schoonheten, heeft hij uitgelegd hoe hij de restauratie van wat nu het Engelse Werk heet zal aanpakken. Zijn enthousiasme werkte aanstekelijk en dat deze restauratie hoog nodig is liet hij na de lunch ter plekke zien.

Het jaar 2010 wordt voor het Landgoed Schoonheten een overgangsjaar. Eind van dit jaar is het twintig jaar geleden dat de vorige eigenaar mr R.F.C. baron Bentinck van Schoonheten overleed en wij, zijn vier dochters, het roer onverwachts over moesten nemen. Sindsdien is er veel veranderd, er zijn geen wilde zwijnen meer en geen mestkuikens. Maar ook ons kalkoenenvermeerderingsbedrijf hebben wij moeten stoppen. Er zijn veel bedreigingen van buiten, zoals het bedrijventerrein ten zuiden van Raalte. Kortom het wordt tijd voor herbezinning welke vorm we het landgoed willen geven om het voor de toekomst te behouden. We zullen u op de hoogte houden.

Tenslotte wil ik Wim Hoogeland bedanken, want zonder zijn tomeloze inzet zou deze Nieuwsbrief niet tot stand gekomen zijn.

J.U. Bentinck van Schoonheten.

Van Ittersum

Kroniek van een Overijssels adellijk geslacht

Dit is de titel van het prachtige boek dat vlak voor Kerstmis uitkwam; geschreven door de heren Jhr. A.J. Gevers en A.J. Mensema en uitgegeven door Uitgeverij Waanders B.V. en de Stichting Baron van Ittersumfonds. Ik kan u allen dit boek zeer aanraden. Het is uiterst boeiend hoe een boek over een geslacht dat zo vergelijkbaar is met de Bentincks zo verschillend kan zijn van het boek “Schoonheten en de Bentincks” van Wim Hoogeland. De Kroniek begint bij de eerste vermelding van een Van Ittersum in 1334 en waaiert uit tot en met een selectie van de 19^e en 20^e eeuwse nakomelingen met hun hele levensgeschiedenis, terwijl het boek van Hoogeland geconcentreerd is op Schoonheten, maar wel met alle belangrijke informatie om de geschiedenis van de familie en het huis goed in hun context te plaatsen. Beide boeken zijn, in de traditie van Waanders, even fraai en volledig geïllustreerd.

Ik ben natuurlijk meteen in de Kroniek gedoken om op zoek te gaan naar de Bentincks want de stamboom van de Bentincks wemelt van de Van Ittersums, de Bentinck mannen waren kennelijk dol op Van Ittersum bruiden. Wat het zoeken gemakkelijk maakt is dat bij de Kroniek twee losse stamboombladen zijn gevoegd en daarop kwam ik als eerste Wolf (\pm 1378-1420) tegen, getrouwd met Agnes Bentinck. Dan zijn er de Bentinck mannen Eusebius Borchard I (\pm 1594-1584) die trouwt met Sophie van Ittersum en hun zoon Hendrik, heer van Werkeren, die in eerste echt met Elsebeen huwt. Hendriks negen kinderen zijn echter uit zijn tweede huwelijk. Van Hendriks kleinkinderen trouwt Hendrik, heer van Diepenheim, (1640-1691) met Ida Magdalena van Ittersum en zijn zuster Eleonora Sofia met Robert van Ittersum tot Nijenhuis. De jongere broer van Hendrik en Eleonora is de beroemde Hans Willem, die met Willem III naar Engeland vertrok. In de Kroniek kunt u lezen wat de politieke gevolgen van deze verwantschap zijn.

In de negentiende eeuw zijn er nog twee huwelijken. Arnold (FASA van Ittersum 1800-1876), de betovergrootvader van Willem Hendrik van Ittersum de huidige bewoner van 't Rozendael met Wilhelmina Frederika Bentinck.

Eleonora Sophia Bentinck (1644-1719), gehuwd 1676 met Robbert van Ittersum tot Nijenhuis.

Robbert van Ittersum tot Nijenhuis (1645-1707), gehuwd (1) 1669 met Joachima van Rechteren, gehuwd (2) 1676 met Eleonora Sophia Bentinck.

Dit paar ontmoette elkaar in het Nijenhuis te Wijhe, haar ouderlijk huis. Mede door zijn verblijf op het Nijenhuis heeft hij zich verdiept in archieven. Dit heeft ertoe geleid dat hij het archief van Kampen heeft gered. Hij wordt in de familie Van Ittersum de 'ontdekker' van de familiegeschiedenis genoemd. In tegenstelling tot deze ons hart verwarmende archiefman wordt over Frederik Alexander Robert Arnold van Ittersum (1864-1937) die getrouwd was met Claudina Sophia Bentinck van Schoonheten (1865-1951) in de Kroniek niets vermeld. Tenslotte vind ik op de stamboom onze Udo Willem Bentinck (1940) die met zijn Elise Leopoldine de achtste alliantie Bentinck-van Ittersum vormt. In de Kroniek staat een foto

van de zilveren schaal gemaakt in 1680 en voorzien van inscripties ter herinnering aan al deze allianties.

Een heel hoofdstuk in de Kroniek wordt gewijd aan de havezates van de Van Ittersum, voor ons weer interessant omdat veel van die havezates door de huwelijken eigendom van de Bentincks werden, of anderszins met de Bentincks te maken hebben gehad. Ook 't Rozendael, thans de parel van de Van Ittersum Stichting, is ooit eigendom geweest van de Bentincks.

Zilveren schaal met deksel ter herinnering aan het echtpaar Robbert van Ittersum en Eleonora Sophia Bentinck uit 1680. Nadien voorzien van inscripties ter herinnering aan andere allianties Van Ittersum-Bentinck

De schrijvers maken een scheiding in de geschiedenis van de familie bij het einde van het 'Ancien Régime'. In de periode voor 1794 ontleenden de Van Ittersums hun macht en aanzien aan het bezit van een havezate en die tijd kwam nooit meer terug. Daarna begint de individualisering, waarmee ook het karakter van het boek verandert in een echte kroniek. Wat dan opvalt, zijn de hoofdstukken over De Tiendaagse Veldtocht en De Van Ittersums in Indië en ook de aparte levensberichten over Van Ittersums in de 19^e en 20^e eeuw. Het is voor de lezer interessant om een kijkje in deze familie te krijgen, maar ook voor de echte geïnteresseerden in de geschiedenis van Overijssel biedt het eerste deel genoeg informatie, in het bijzonder over de politieke rol van de Van Ittersums in Overijssel, toen de Ridderschap van Overijssel nog het machtigste orgaan was. Voor de goede orde het ISBnummer is 978 90 400 7684 8.

Coba Bentinck

ADOLPH W. C. BARON BENTINCK VAN SCHOONHETEN

Een beroemd diplomaat in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw

Adolph Willem Carel baron Bentinck van Schoonheten, diplomaat (Ede 3-9-1905 - Parijs 7-3-1970). Zoon van Rudolf Floris Carel baron Bentinck van Schoonheten, kamerheer in buitengewone dienst, en jkvr. Maria Sigrid van Karnebeek. Gehuwd op 31-8-1938 met Gabriëlle Wilhelmine Hedwig Marie barones Thyssen-Bornemisza de Kászon. Uit dit huwelijk werden 1 zoon en 1 dochter geboren.

Bentinck bezocht het Instituut Wolters en het Nederlandsch Lyceum (1918-1924) te 's-Gravenhage en studeerde van 1924 tot 1930 rechten in Utrecht. Zijn start in het beroepsleven verliep wat moeizaam. Enerzijds was dit het gevolg van de crisis, waardoor zelfs jonge mensen met een afkomst en relaties als Bentinck maar moeilijk aan de slag konden komen, anderzijds hing het samen met het feit dat hij in deze fase van zijn leven geen duidelijk beroepsideaal had. Na een korte periode bij de Nederlandsche Handel-Maatschappij (1931-1934) trad hij in dienst van het ministerie van Financiën, waar hij werkzaam was op de afdeling buitenland. Hierdoor kwam hij regelmatig in contact met het departement van Buitenlandse Zaken. Deze relaties kwamen hem te pas toen de personeelsformatie van dit departement in verband met de toenemende spanning in Europa enige uitbreiding onderging. In 1937 werd Bentinck in de rang van hoofdcommies benoemd bij de afdeling diplomatieke zaken van het ministerie van Buitenlandse Zaken; in 1938 werd hij bevorderd tot referendaris.

Toen de bezetting van de diplomatieke vertegenwoordiging in Hongarije moeilijkheden opleverde, werd Bentinck als tijdelijk zaakgelastigde naar Boedapest gezonden. Waarschijnlijk zijn twee factoren op deze benoeming van invloed geweest; zijn huwelijk, een jaar tevoren, met een lid van de familie Thyssen-Bornemisza, waardoor hij verzwagerd raakte met Centraal-Europese adellijke en industriële kringen, én de overtuiging van zijn superieuren dat een functie in de diplomatie meer met zijn aanleg strookte dan een post op het departement. Inderdaad had noch het werk in de financiële sector, noch zijn functie op het departement, waar hij voor de kritische chef van de afdeling diplomatieke zaken, E.N. van Kleffens, nota's over volkenrechtelijke vraagstukken moest opstellen, hem veel bevrediging geschonken.

In 1940 vertrok Bentinck als zaakgelastigde naar Kaïro. Op een kort verblijf in Nederland direct na de oorlog volgde in 1946 zijn benoeming tot ambassadeeraad te Londen. Als gevolg van de internationale verwickelingen rond de Indonesische kwestie en het overleg inzake de West-Europese Unie was Londen, naast Washington, in deze jaren een zwaartepunt in de Nederlandse diplomatie. Bentinck werkte hier tot 1949 samen met de eerste ambassade-secretaris J.M.A.H. Luns. Naast zijn werk op de ambassade besteedde Bentinck veel aandacht aan contacten buiten het diplomatieke circuit. Zijn naam, die in Engeland nog steeds een goede klank had, verschaftte hem gemakkelijk toegang tot de toonaangevende kringen in de Britse hoofdstad. In deze periode vergde hij echter te veel van zichzelf; daarom

moest hij in 1950 na een hartaanval een jaar rust nemen. Van 1951 tot 1956 was hij gezant in Bern, een rustige post, waar hij nagenoeg geheel herstelde.

De Nederlandsche Handel-Maatschappij

De N.V. Nederlandsche Handel-Maatschappij werd op initiatief van koning Willem I in Den Haag opgericht op 9 maart 1824. De doelstelling was "bevordering van handel, scheepvaart, scheepsbouw, visserij, landbouw en het fabriekswezen". Het hogere doel was volgens de koning dat de NHM zou fungeren als een "grote hefboom, strekkende tot opbeuring en aanmoediging van de nationale welvaart". In de praktijk kwam het neer op expansie van bestaande handel door het inwinnen van gegevens en het zoeken naar nieuwe afzetgebieden, en financiering van industrie en scheepvaart. Door de verbondenheid met de Nederlandse regering speelde de NHM een belangrijke rol in het ontwikkelen van de handel tussen de Nederlanden en Nederlands-Indië. Deze handel bestond uit koffie, rietsuiker, indigo, specerijen, tabak en enkele andere koloniale waren uit Nederlands-Indië.

De NHM acteerde als staatsbankier, handels- en transportonderneming, en inde belastingen in natura, waarbij de inlandse bevolking éénviijfde van de cultuurgrond met voorgeschreven gewassen moest verbouwen en afdragen. De NHM verzorgde de verkoop en het transport van deze gewassen.

Doordat de NHM op gegeven moment "katoentjes" ging exporteren naar Nederlands-Indië en daarbij als inkoper en opdrachtgever optrad, kwam in Twente de textielindustrie als eerste volwaardige Noord-Nederlandse industrietak van de grond, de streek waar de boerenbevolking dankzij haar huisnijverheid over enige technische kennis beschikte.

De handel in textiel was noodzakelijk om te voorkomen dat de Britten binnen korte tijd de Indische markt zouden heroveren.

Het boek Max Havelaar van Multatuli behandelt voor een groot deel de uitwassen van de activiteiten van de NHM in Nederlands-Indië en was er een aanklacht tegen. Het boek schildert een ongunstig beeld van handelaren en planters en van ambtenaren en plaatselijke Indische leiders.

Financier

Nadat de Nederlanden in 1830 werden opgedeeld in Nederland en België werd de NHM ook een kapitaalinvesteerder in diverse industrieën, voornamelijk in de Twentse textielindustrie. Vanaf 1850 zou de NHM bedrijven financieren die plantages in Nederlandsch-Indië beheerden. Om dit te ondersteunen werd in 1858 in Singapore een kantoor geopend, dat de basis heeft gevormd voor het oudste bankinstituut dat Singapore rijk is.

Bankier

De zich langzaam wijzigende politiek ten opzichte van Nederlands-Indië noopte het bedrijf zich meer toe te leggen op de bankactiviteiten. De NHM richtte zich ook op het uitgeven van bankbiljetten. In Shanghai begon de NHM, omdat er geen Chinese nationale bank was, in 1903 met de uitgifte van de Shanghai dollar, een valuta die tot 1946 stand zou houden. Op dezelfde manier gaf het dochterbedrijf "De Surinaamsche Bank" bankvaluta uit tot 1957.

In de jaren twintig en dertig werd langzamerhand de binnenlandse organisatie opgebouwd. Tot dan toe had de NHM zwaar geleund op de activiteiten in de overzeese gebiedsdelen. Pas vanaf 1936, met de overname van de Geldersche Credietvereniging, werd gestart met het opbouwen van een bankennet. Halverwege de jaren twintig verhuisde het hoofdkantoor van een gebouw in de naar een door Karel de Bazal ontworpen gebouw aan de Vijzelstraat.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het kantorennet fors uitgebreid, zowel binnen Nederland als daarbuiten. Het bankiersbedrijf in Nederland floreerde en na de fusie met de Twentsche Bank in 1964 werd het bedrijf onder de naam Algemene Bank Nederland, een van de grootste bankbedrijven in Nederland (Later de ABN-Amro).

Door zijn benoeming tot plaatsvervangend secretaris-generaal van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie in 1956 kreeg Bentinck gelegenheid in een internationale organisatie ervaring op te doen met de multilaterale samenwerking. Het betekende in zijn loopbaan ook een nieuwe fase: hij maakte nu deel uit van de inner circle van de Nederlandse diplomatie, die juist in deze jaren in de Europese en Atlantische politiek een belangrijke rol speelde. In 1958 volgde zijn benoeming tot ambassadeur te Londen, in 1963 ging hij in dezelfde functie naar Parijs. In deze beide centra van diplomatieke activiteit en cultureel leven kon Bentinck zich volledig ontplooiën. Aan zijn goede contacten was het te danken dat zijn rapporten, die door helderheid en bondigheid uitmunten, doorgaans meer informatie bevatten dan het 'lopend nieuws'. Zijn analyses getuigden van een grondige kennis van de achtergronden. Opdrachten voerde hij omzichtig, maar vasthoudend uit. Hij bewandelde hierbij de gulden middenweg tussen enerzijds een fantasieloze uitvoering van zijn instructies en anderzijds een interpretatie die al te zeer bepaald werd door plaatselijke omstandigheden en persoonlijke inzichten. Hij genoot in hoge mate het vertrouwen van de minister van Buitenlandse Zaken Luns die juist in deze jaren een eigen stempel drukte op het buitenlands beleid. Bentinck was een van de Nederlandse diplomaten met wie de minister regelmatig in telefonisch contact stond. Er is later kritiek geïfend op deze consultaties, die ertoe bijdroegen dat enkele ambassadeurs soms meer bij de besluitvorming betrokken schenen te worden dan de beleidsambtenaren op het departement.

Instituut Wolters

In 1878 is door G.H. Bouscholte in Den Haag “eene inrigting van meer uitgebreid lager onderwijs voor jonge heeren geopend op den Houtweg no 14”. Door het toenemend aantal leerkrachten en leerlingen wordt het pand al gauw te klein en in 1880 verhuisd het instituut naar de Koninginnegracht. In 1885 koopt Bouscholte een perceel bouwgrond aan de Surinamestraat. De school heeft 12 lokalen en de schoolbevolking bestaat uit “jongelieden uit den beschaafden stand”. Niet alleen de ligging van de school bepaalde deze “stand” van de leerlingen, ook het schoolgeld droeg daarbij toe: dat was in 1900 f 150 per jaar, vijftig gulden meer dan de ouders voor een “werkmeid voor dag en nacht” per jaar moesten betalen. Na het overlijden in 1912 van Bouscholte wordt de school overgenomen door C.G.J. Wolters, die al vanaf 1907 als onderwijzer aan het instituut is verbonden. De naam van de school wordt veranderd in Instituut Wolters. Vanaf 1919 wordt de school gesubsidieerd en het schoolgebouw moet aan de gemeente Den Haag worden verkocht, waarna de schoolvereniging het gebouw in bruikleen terug kreeg.

In 1939 gaf de gemeente een terrein aan de Utenbroekestraat in erfpacht voor de bouw van het huidige schoolgebouw. In de oorlog werd het gebouw gevorderd, toen de militaire instanties in de herfst van 1945 er nog niet over dachten het gebouw vrij te geven, gingen twee leerlingen uit de 1^e klas met een verzoekschrift naar de tijdelijke woning van koningin Wilhelmina aan de Nieuwe Parklaan. Hare Majesteit ontving de kinderen hoogstpersoonlijk. De volgende dag kreeg de secretaresse van het bestuur een boze minister van onderwijs aan de telefoon, die betoogde dat het niet gepast was dat burgers buiten zijn ministerie om, de koningin verzoekschriften aanboden!

In 1954 werd de voorspelplaats vergroot, de linkervleugel aangebouwd. Instituut Wolters was nog steeds een opleidingschool waar gedegen onderwijs werd gegeven met als einddoel het toelatingsexamen voor de middelbare school. In 1970 werd de naam van de school veranderd in Schoolvereniging Wolters. In datzelfde jaar kwam er een peuterklas die aanvankelijk in het gebouw was gehuisvest maar na een aantal jaren verhuisde naar het HDM-terrein. In 1987 werd Wolters de huur opgezegd, de peuterafdeling werd opgeheven, omdat alternatieve huisvesting niet beschikbaar was.

In 1983 werd de gymzaal gebouwd, in 1985 werd de Wet op het Basisonderwijs van kracht waardoor kleuter- en lagere school samensmolten tot de basisschool en klassen groepen werden.

In 1992 was de school door een grote verbouwing voor een deel van het schooljaar niet te gebruiken. De groepen werden voor 5 maanden verdeeld over drie verschillende locaties in het Bezuidenhout. In januari 1993 werd het gebouw met grotere lokalen en een nieuwe verdieping weer in gebruik genomen.

In Parijs fungeerde Bentinck als intermediair tussen president De Gaulle en minister Luns, in de jaren zestig elkaars tegenstanders in de Europese politiek. Ondanks de tegenstellingen

tussen Parijs en Den Haag stelde De Gaulle het op prijs de Nederlandse ambassadeur te ontmoeten en van diens inzichten kennis te nemen.

Ontvangsten en diners op de Nederlandse ambassade genoten gedurende Bentincks ambtsperiode in Londen en Parijs enige faam door de rijke schakering aan gasten en de wijze waarop diplomaten, politici en vertegenwoordigers uit de zakenwereld, maar ook kunstenaars en wetenschapsbeoefenaars met elkaar in contact gebracht werden. Vooral Bentincks echtgenote droeg er veel toe bij de Nederlandse ambassade tot een belangrijke diplomatieke en culturele ontmoetingsplaats te maken.

Ondanks langdurig verblijf in het buitenland is Bentinck zijn land nooit ontgroeid. Wel voltrokken de grote maatschappelijke veranderingen in Nederland in de jaren zestig zich gedeeltelijk buiten zijn gezichtsveld. Bentinck had een moderne taakopvatting, vooral waar het erom ging ook jonge ambtenaren van de buitenlandse dienst bij het werk van de ambassade te betrekken. Als diplomaat kwam hij in de hoofdsteden van het oude Europa het best tot zijn recht. Daar was hij de juiste man op de juiste plaats.

Literatuur:

H.N. Boon, in *Jaarboek van het ministerie van Buitenlandse Zaken 1969-1970*, 177-181; necrologie in *The Times*, 9-3-1970.

Beeldbank van het Nationaal Archief in Den Haag [Collectie ANEFO; Bentinck van Schoonheten in november 1965].

Biografisch Woordenboek van Nederland 3 (Den Haag 1989)

ONTWIKKELINGEN DOOR VERKOOP EN ONTGINNING

Op 26 mei 1857 overleed op 71 jarige leeftijd Rudolph Floris Carel baron Bentinck, heer van Schoonheten, Yrst, Buckhorst en de heerlijkheid Zalk en Veecaten.

Om de juiste waarde van zijn nalatenschap te kunnen bepalen en tot een verdeling te kunnen komen, hebben zijn erfgenamen alle onroerende goederen in diens nalatenschap in het openbaar verkocht. Het is dan onvermijdelijk dat er onderdelen definitief van het landgoed worden afgesplitst; zo ook bij Schoonheten. Op deze afgesplitste stukken grond ontstaan weer nieuwe boerderijen, en geven het landschap weer een ander gezicht.

De openbare verkoop van het landgoed Schoonheten en de restanten van de havezate Yrst (de restanten van de havezate Buchorst zijn afzonderlijk geveild) vond op 22 september en 13 oktober 1857 plaats in de stadsgehoorzaal Odeon te Zwolle. Verkocht worden, naast de havezate, 21 boerderijen en katersteden, en twee herenbanken in het Nederlands Hervormde kerk te Raalte. In totaal 600 hectare, verkaveld in 76 percelen.

Naast nieuwsgierigen zullen er veel serieuze gegadigden zijn geweest. Een van de belanghebbenden is de in Wijhe geboren en in Zwollerkerspel als boerenknecht werkzaam

zijnde Willem Overmars. Willem heeft al enige tijd “kennis” aan de uit Oud-Leusen, gemeente Dalfsen, afkomstige Gerritdina Kodden en samen hebben ze trouwplannen en zijn op zoek naar een eigen “bedoeninkje”.

*Mr. R.F.C. baron Bentinck heer van Schoonheten en mr. W.S. van der Gronden.
Foto's door Henri Pronk te Den Haag en Cohen & Cie te Zwolle.
Collectie Stichting Archiveriaat Bentinck-Schoonheten.*

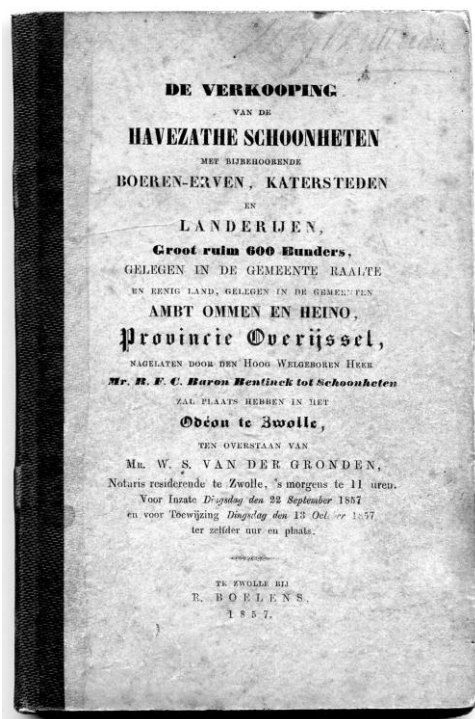
Of Willem zelf op de verkoop aanwezig is geweest weten we niet. Zeker is dat hij niet zelf het eerste bod heeft gedaan of bij de afslag “mijn” heeft geroepen. Dit heeft hij laten doen door Gerrit Kamphof.

Ten overstaan van de Zwolse notaris mr. Willem Steven van der Gronden koopt Gerrit Kamphof de 12^e, 55^e en het 57^e perceel voor de kapitale som van 3435 gulden. De koop is niet te duur. De drie percelen stonden samen getaxeerd op 3537 gulden. Er moet echter bij worden vermeld, dat dit exclusief de veilingkosten is (12% van de koopsom). De officiële overdracht heeft plaatsgevonden in juni 1858 en de familie Bentinck verstrekt aan Willem Overmars de eerste hypotheek.

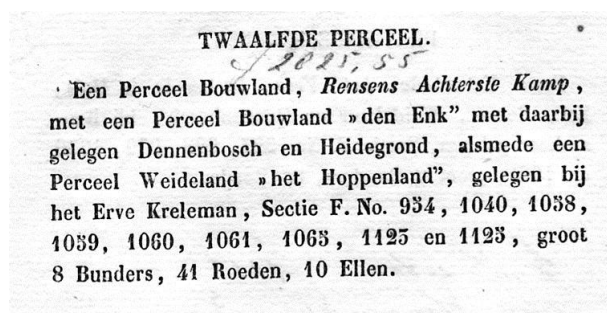
Het Nieuwe Huis (Kreilemansweg 6 te Heeten)

Het 12^e perceel van het veilingboekje, zijnde het “Rensens Achterste Kamp” (behoorde oorspronkelijk bij het gewaarde erf Rensen of Klein Wormer), bouwland “den Enk” met daarbij gelegen dennenbos en heidegrond en het weiland “het Hoppenland”, gelegen bij het erf “de Creil”, samen 8 bunder, 41 roeden en 10 ellen groot, wordt ingezet door de in Lindern (graafschap Oldenburg, Duitsland) geboren en in het dorp Raalte wonende Johannes Carel Remmers (winkelier en koopman). Door het bod met 5 gulden te verhogen wordt Gerrit Kampman uiteindelijk koper voor 2605 gulden.

Op het Rensens Achterste Kamp laten Willem Overmars en Gerritdina Kodden in 1858 een boerderij bouwen die zij na hun huwelijk, op 15 mei van dat jaar te Dalfsen, betrekken.

*Veilingboekje van de verkoping in 1857.
Dit boekje heeft het formaat van een pocketboekje.
Coll. Stichting Archivariaat Bentinck-Schoonheten.*

*Beschrijving van het 12^e perceel
uit de veilingcatalogus, 1857*

Willem is geboren op 14 november 1819 te Wijhe als zoon van Teunis Overmars en Maria Brosschot (in zijn overlijdensakte staan als zijn ouders: Hendrik Overmars en Maria Hendriks). Uit de namen Overmars - Brosschot trek ik de voorlopige conclusie dat zij oorspronkelijk uit Raalte afkomstig zijn. Gerritdina Kodden is geboren 8 juni 1834 te Oud Leusen als dochter van Berend Kodden en Hendrika Fliers.

Uit het huwelijk van Willem en Gerritdina zijn negen kinderen geboren:

- Maria Jozephina Overmars, geboren 21 april 1859.
- Bernardus Overmars, geboren 27 september 1860.
- Antonia Frederica Overmars, geboren 27 februari 1863, ongehuwd overleden 28 mei 1939.
- Frederica Maria Overmars, geboren 25 maart 1865.
- Hermanus Overmars, geboren 21 augustus 1867.
- Joanna Overmars, geboren 26 juni 1870.
- Gerardus Joannes Overmars, geboren 18 november 1872.
- Gerardus Antonius Overmars, geboren 18 augustus 1874.
- Fredericus Antoinus Overmars, geboren 10 december 1878.

Heidegronden.

De twee andere percelen (het 55^e en 57^e) die Willem heeft gekocht bestonden uit heidegrond (schaddegrond) met enig water en vliegdennen. Het ene, groot 10 bunder, 62 roeden en 30 ellen, is gelegen aan een in 1857 speciaal aangelegd zandpad dat in 1962, na verharding, Speelmansweg is gaan heten. Het andere perceel is gelegen aan de oude weg van Raalte naar Holten, de tegenwoordige Portlanderdijk. Dit perceel bleek na inmeten door het kadaster 9 bunder, 81 roeden en 60 ellen groot te zijn. Beide percelen zijn door Willem Overmars niet

gecultiveerd. Het werd alleen gebruikt voor het steken van schadden ten behoeve van de potstal of als brandstof voor het openvuur.

Verkoop.

In 1871 laat Willem Overmars het perceel aan de Speelmansweg veilen. Waarschijnlijk hebben financiële problemen hem daartoe gedwongen. Het is bekend dat in het derde kwart van de 19e eeuw er nog al eens misoogsten waren en in de landbouw grote armoede werd geleden. Dat het niet zijn bedoeling is geweest alles van dit perceel te verkopen mag blijken uit het feit dat hij van de vier kavels er maar één verkoopt en dat de bieders respectievelijk kopers, hij zelf en zijn twee naaste burens (Vreeboer en Rensenboer) zijn. Alleen het door Hermannus Adams van 't Vree gekocht perceel (1-81-50 hectare) wordt gegund.

*Het Nieuwe Huis,
staande aan de
Kreilemansweg 6 te
Heeten, gebouwd in 1858
in opdracht van Willem
Overmars.
Foto: Dr. J.J.Reinking,
ca 1967,
Coll. W. Hoogeland.*

Rampjaar.

Het jaar 1880 is voor het gezin Overmars een rampjaar. Op 25 mei komt Gerritdina Kodden te overlijden, slechts 45 jaar oud. Nog geen half jaar later, op 2 november, overlijdt ook Willem Overmars. Zij laten negen kinderen achter, variërend in de leeftijd van 1 tot 21 jaar. Het zo kort na elkaar overlijden van Willem en Gerritdina doet vermoeden dat er een ziekte is geweest.

Het gezin valt geheel uit elkaar. De jongste kinderen moet worden ondergebracht bij familie in Wijhe, Ommen en Dalfsen. De oudste kinderen zijn dan al uit huis en dienen elders.

In het daarop volgende jaar wordt de boerderij met de twee percelen heidegrond in veiling gebracht.

De boerderij wordt met de ca. 10 hectare aan de Portlanderdijk gelegen schaddeveld gekocht door de uit Apeldoorn afkomstige Jan Hagen (1821-1901) en Maria Hafkamp (1821-1886).

De boerderij wordt nog steeds bewoond door de familie Hagen.

Oude rechten en plichten

In de Bataafs-Franse tijd werd aan vele oude wetten, rechten en plichten getornd. Daartoe behoorden ook die, welke verband hielden met de "marke", een oude bestuurvorm die veelal samenviel met de zogeheten "buurschap". Het beheer van de "gemene gronden" der "gewaarden" (zij die rechten konden doen gelden) stond bij de marken centraal. De gemene of gemeenschappelijke gronden stonden voornamelijk uit heide, moeras, vennetjes en andere stukjes niet in cultuur gebracht land, waar het vee kon grazen en waar plaggen werden gestoken of turf werd gewonnen.

De heideplaggen werden in diepe potstallen verzameld en vermengd met de mest weer op het land gebracht. Elke bunder landbouwgrond vroeg om een zeven-, acht- of ook wel tienvoud aan woeste grond, teneinde in de behoefte aan mest te kunnen voorzien. In het eeuwenoude landbouwsysteem vormden de woeste gronden een onmisbare economische en sociale zekerheid tegelijk. Aan de “ongewaarden”, zij die geen aandeel bezaten in de gemene gronden, moest daarmee eveneens een bestaansminimum worden gegarandeerd. Zij moesten er dus ook hun vee kunnen weiden en plaggen of turf kunnen steken. Alle rechten en plichten werden nauwkeurig vastgelegd, net zoals de straffen voor overtredingen. Bevordelijk voor de ontwikkeling van de landbouw waren de marken niet. Overmatig exploitatie (overbeweiding, het steken van te veel turf en plaggen) kwamen regelmatig voor en grootschalige ontginningen werden er door tegen gehouden. Een andere erfenis van de landbouw was het “tiendrecht”. Hierbij moest de gebruiker bijvoorbeeld een tiende van de oogst afdragen aan zijn heer. Toen in 1791 het officiële besluit viel de teinden af te schaffen, pleegden de tiendheffers, vooral particuliere eigenaren, tegen deze plannen zoveel verzet dat ze geen doorgang konden vinden. Met de voorgenomen opheffing van de makren ging het in eerste instantie niet veel anders, al kwam het verzet hier vooral van de kleine boeren. In 1809 en 1810 was er wel enige wetgeving tot stand gekomen, maar die leek na het vertrek van de Fransen te zijn vergeten. Toch vonden er wel vrijwillige verdelingen plaats. Mede op aandringen van de Commissie van Landbouw in Overijssel werd in 1837 bij Koninklijk Besluit bepaald, dat de uit 1809 en 1810 daterende wetten nog rechtskracht hadden. Vervolgens werden commissies benoemd, die tot taak kregen plannen voor de verdeling te ontwerpen en de praktische uitvoering te begeleiden. Geen eenvoudige taak, want het was alleen al moeilijk de omvang en de waarde van de gronden vast te stellen. Voor het in 1832 opgerichte Kadaster viel er dus nog veel te doen. Tussen 1837 en 1886, het jaar waarin uiteindelijk de Markenwet tot stand kwam, werden er nog zo’n negentig Overijsselse marken verdeeld. Tot grootschalige ontginningen was het echter niet of nauwelijks gekomen. Gebrek aan geld, kennis, mest of transport behoorden in dit verband tot de voornaamste hindernissen. Wel waren er vele kleine, individuele, ontginners die de heide hadden aangepakt en her en der verspreide stukjes landbouwgrond hadden doen ontstaan. De bekende landbouwkundige W.C.H. Staring noemde dit “de kanker van de landbouw”. De Markenwet van 1886 kon daaraan weinig meer veranderen, maar het was dan ook niet de laatste wet waarin inrichting en gebruik van de grond werden geregeld.

Het schaddeveld aan de Speelmansweg is in het zelfde jaar in kavels verkocht aan onder anderen Lambertus Schotman, landbouwer op het erf “de Krieger” in Boetele, Jan Middeldorp, landbouwer op het erf “t Rensen”, Jacob Hoogeboom van het erf Cent en Hermannus Adams, van de katerstede “t Vree”.

Boerderij Vosman, Portlanderdijk 54 te Heeten.

Foto: collectie W. Hoogeland.

Nieuwe boerderijen.

Johannes Maria (Jan) Hagen (1884-19), kleinzoon van Jan en Maria Hagen-Hafkamp, verkoopt in 1913 het schaddeveld gelegen aan de Portlanderdijk aan Rudolph Floris Carel baron Bentinck tot Buckhorst. Jan Hagen is in dat jaar getrouwd met Antonia Schrijver (1888-1956) en ten gevolge van zijn huwelijk zal hij tot een boedelverdeling zijn gekomen met zijn

broers en zusters. Om zijn broers en zusters te kunnen uitbetalen heeft hij een gedeelte van het onroerend goed moeten verkopen.

Links: Gerrit Jan Steegink.

Rechts: Gerrit Jan Vosman en Everdina Vrugteveen.

Foto's: Coll. W. Hoogeland.

Omstreeks 1923 komt het schaddeveld in bezit van Egbert Jan Steegink en Antonia Klein Klauwenberg. Zij ontginnen de grond en laten er een boerderij op bouwen. Als deze gereed is komt het gezin in april 1924 van Bathmen naar Raalte.

Waarschijnlijk om financiële redenen verkoopt Steegink de boerderij in 1933 aan Wilhelmus Johannes Bosgoed (koopman, winkelier en caféhouder te Heeten) In het daarop volgende jaar verkoopt Bosgoed voor 14.000 gulden de boerderij aan Gerrit Jan Vosman en Everdina Vrugteveen.

100.000 aansluitingen.

De vooruitgang is ook Schoonheten niet voorbij gegaan. In 1930 is de Waterleiding Maatschappij Overijssel begonnen met aansluitingen van woningen op het waterleidingnet. In 1955 waren er 50.000 aansluitingen gerealiseerd. Het laatste werden de boerderijen in de onrendabele buitengebieden aansloten. In 1965 had de familie Vosman het genoegen dat zij als honderdduizendste werden aangesloten.

Deze mijlpaal werd groots gevierd. De familie Vosman kreeg een complete douchecel, een keukenaanrecht, een melkkoelinstallatie en een jaar gratig drinkwater en zelfdrinkers voor de koeien. De officiële ingebruikneming van de honderdduizendste aansluiting geschiedde door gedeputeerde G.A.R. von Pickartz, oud directeur van de Waterleiding Maatschappij Overijssel.

100.000^{ste} aansluiting en de melkkoelinstallatie bij de familie Vosman, 1965. Foto's Coll. W. Hoogeland.

De boerderij is thans eigendom van Gerrie Janna Teeselink - Vosman (de derde generatie Vosman) en wordt bewoond door haar moeder, Johanna Hendrika Maria Vosman - Hogeboom.

Boerderij van de familie Witteveen, staande aan de Speelmansweg te Heeten, 21 april 1991.

*Jan Alexander Witteveen en Johanna Beuze, 1932.
Foto's Coll: W. Hoogeland.*

Nadat in 1881 het schadenveld aan de Speelmansweg uiteen is gevallen, weet Cornelis Meine Kok, voormalig smid (op de smederij aan de Schoonhetenseweg, links naast 't Winkeltie van Wim en Ineke Grootenhuis, en die tot ca 1924 in functie is geweest), en landbouwer op het erf Hoeckert, in 1912 de percelen van de verschillende eigenaren te verwerven. Kok heeft de grond ernstig verwaarloosd. Bij overlevering wordt gezegd, dat de weide vol distels stond, zo hoog dat de pinken die er werden geweid niet te zien waren. In 1935 verkoopt Kok, die dan woont op het erf Ammerveld, het goed voor 3000 gulden aan Jan Alexander (Sander) Witteveen. Dit ging niet "zonder slag of stoot". Een zuster van Sander Witteveen diende onder Ittersum bij een schoonzuster van Kok en via haar werd Kok gepolst of de grond in het Heeterveld te koop was. Na herhaald aandringen wilde Kok niet overgaan tot verkoop. In een laatste poging is Sander Witteveen naar het Ammerveld getogen, maar er viel niet over te praten. Vrijwel direct na zijn vertrek kwam Kok Sander Witteveen op kousenvoeten in het zandpad achterna en zij dat de koop maar door moest gaan, daar hij anders moeilijkheden kreeg met zijn vrouw. Het was in het verleden al meermalen voor gekomen dat Kok de grond had verkocht, maar als het op ondertekenen van de akte aankwam liet hij verstek gaan.

Sander Witteveen laat door Derk Jan Jonkman en zijn mede aannemer Van der Sluis voor 2600 gulden een boerderij bouwen.

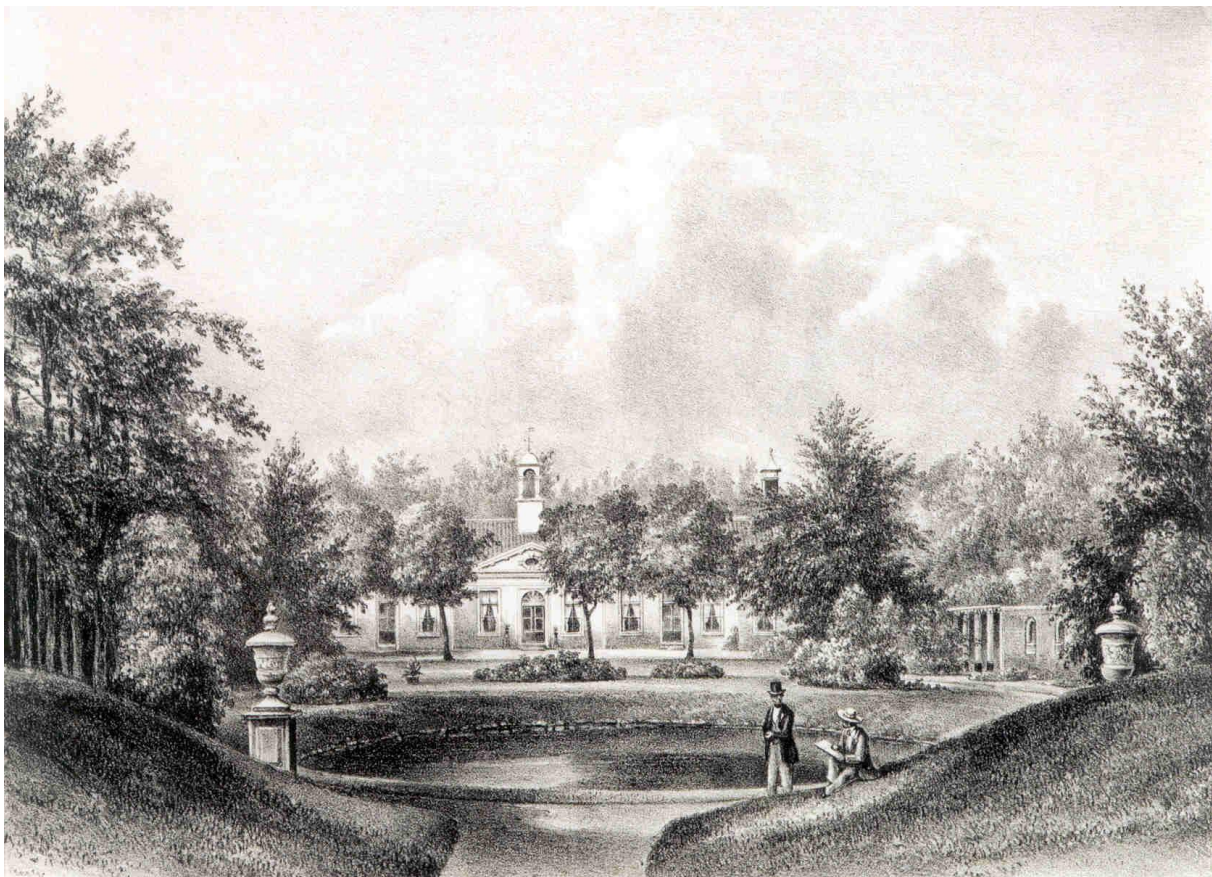
In 1970 neemt de jongste zoon, Lex de bedrijfsvoering van zijn ouders over. Na het overlijden van Sander gaat ook het eigendom over op Lex (Jan Alexander) en zijn echtgenote Gerharda Gorselink.

Zo is er op van het landgoed Schoonheten afgesplitste grond in 1858, 1924 en 1935 een boerderij ontstaan die het landschap voor eeuwig hebben veranderd.

HET HAAGSE PARK, “ZORGVLIET”, RIJKSMONUMENT

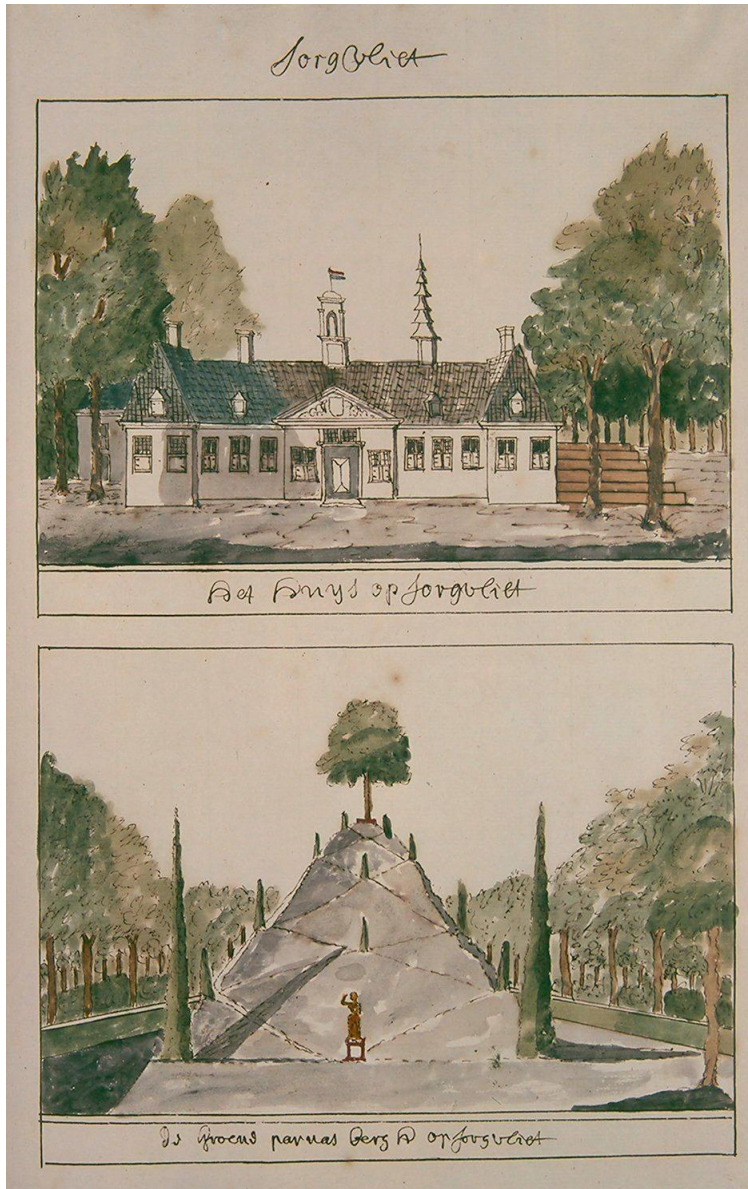
Het Haagse park Zorgvliet kreeg in april van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de status van “groen” rijksmonument. Het park met slingerende lanen en paden, stinsenflora en aarden wallen is onderdeel van een zeventiende-eeuwse historische buitenplaats.

Raadpensionaris en dichter Jacob Cats kocht het in 1643 en liet er zijn buitenhuis bouwen. Dit Catshuis, nu de ambtswoning van de minister-president, was al rijksmonument. Zorgvliet is een fraai en vroeg voorbeeld van een formeel park, dat in de loop der tijd verlandschappelijkt is en dat van grote invloed is geweest op de ontwikkeling van de Nederlandse en Europese tuinkunst.

Zorgvliet door P.J. Lutgers, steendruk van J.D. Steuerwald

Jacob Cats beschreef in “Ouderdom, buyten-leven en hof-gedachten op Sorghvliet” uit 1658 met trots de ontginning en aanleg van zijn landgoed. De zanderige grond werd omgeploegd, afgegraven, bemest en door aarden wallen omgeven. Deze wallen moesten de plantages tegen wind en zand beschermen en zijn grotendeels bewaard gebleven. Als curator van de botanische tuin van de Leidse Universiteit kon Cats zeldzame zaden en stekken bemachtigen. Hij plantte bijvoorbeeld de paardenkastanje, Corsicaanse den en gevlekte aronskelk, die nog steeds in het park te vinden zijn.

In 1675 werd de buitenplaats Sorghvliet door Cats' erfgenamen verkocht aan Hans Willem Bentinck (1649-1709), vertrouweling van Prins Willem III van Oranje en later hoofdopzichter van de Koninklijke tuinen in Holland en Engeland. Hans Willem transformeerde Sorghvliet tot één van de beroemde en toonaangevende parken van zijn tijd, met adembenemende perspectieven, kunstig geschoren hagen, fontein, sierlijke perken, kostbare bouwsels, sculpturen en weidse lanen. In feite was de buitenplaats een recreatiepark op hoog niveau. Hans Willem had zich hierbij laten inspireren door de tuinen zoals die in Frankrijk door Le Nôtre waren ontworpen. De zoon van Hans Willem, Willem Bentinck van Rhon (1704-1774) breidde het landgoed verder uit en moderniseerde de aanleg in de Engelse landschapsstijl, die nu nog herkenbaar is. Onder diens kleinzoon, Willem Gustaaf Frederik (1762-1835), die het in 1774 erfde, raakte het landgoed

verwaarloosd. Torenhoge schulden maakten zelfs dat Sorghvliet in 1819 op gerechtelijk bevel moest worden verkocht. Het landgoed kwam in handen van schuldeiseres, Maria Sophia Wächter – Haagen, die het zou verhuren, maar zich aan onderhoud weinig gelegen liet liggen. In 1837 verkochten haar erfgenamen Sorghvliet aan de kroonprins, de latere koning Willem II. In 1955 kocht de Nederlandse Staat het park en stelde het open voor het publiek. Het huis is in gebruik als ambtswoning van de minister-president.

Wim Hoogeland.

Literatuur:

Kees Stal; "Een parel aan de kroon van 's-Gravenhage: Sorghvliet, de geschiedenis van landgoed en villawijk". 2002.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Paradijs uit wildernis. 2010 nummer 3.

DE TeloORGANG VAN DE HOOIBERGEN

Bij boerderijen horen hooibergen, dit is zo gewoon dat niemand er eigenlijk op let. Bij elke Schoonhetense boerderij stonden er wel één of twee. De oorsprong van hooibergen ligt ver voor de tijd van geschreven bronnen, maar ze verdwijnen steeds meer uit het landschap, ook uit het Schoonhetense landschap. Niet alleen kleine boerderijtjes, de katersteden, verdwenen daar in de afgelopen eeuw, maar ook veel hooibergen. Zij hebben hun functie verloren, zijn lastig te onderhouden, worden dus verwaarloosd, staan in de weg en raken in verval.

Op de meeste foto's van boerderijen zijn hooibergen niet te zien, omdat ze vaak een eindje van de boerderij af lagen, waarschijnlijk vanwege de praktische bereikbaarheid en het brandgevaar. In het boek van Wim Hoogeland "Schoonheten en de Bentincks", dat u natuurlijk allemaal hebt, worden de hooibergen niet genoemd, maar ze zijn wel te vinden op de oude luchtfoto's. Bij Hoekert (pag. 129) een vijfroeder en een eenroeder en bij Kortz (pag. 149) ziet u een fraaie vijfroeder. Maar wat is nu het lot van de hooibergen?

Jan de Bruyn en Lena Rieveld met dochter Grietje en een logeetje met de verdwenen hooiberg, 1912. De familie dacht dat zij in deze schuur woonden. Foto: collectie W. Hoogeland.

Leen Rietveld met de haverberg van twee roeden. Foto ca. 1930. Foto: collectie W. Hoogeland.

Ook op de foto van boerderij Heidelust (pag. 142) is geen hooiberg te zien. Die stond aan de andere kant van de boerderij. De in onbruik geraakte en vervallen hooiberg is begin jaren negentig gebruikt om uitbreiding van de kapschuur te realiseren. Het is lastig om voor zo'n uitbreiding een bouwvergunning te krijgen, maar door het volume van de hooiberg te gebruiken, mocht de uitbreiding van de kapschuur plaatsvinden. Dit ging niet helemaal zonder slag of stoot, want de gemeente Raalte eiste wel een schonegrondverklaring, terwijl het bouwvolume binnen de daarvoor gestelde grenzen bleef en deze verklaring dus eigenlijk niet nodig was.

Bij de boerderij het Wormer stond een oude hooiberg, een vijfroeder, midden in de wei die aan de Schoonhetenseweg ligt. Merkwaardig, onhandig, maar wel heel decoratief en die ligging was waarschijnlijk zijn redding, toen aan het eind van de 2^e wereldoorlog een V-1 op het Wormer stortte. Helaas werd in de jaren negentig de niet meer gebruikte hooiberg door een storm verwoest en was hij niet meer te redden. Herbouw mocht alleen met een

bouwvergunning. Tja, en als er dan toch een bouwvergunning nodig is, dan is het logisch om iets te bouwen wat voor de boer praktisch is. Zo is er aan de rand van het erf van de boerderij een soort van hooiberg gekomen die als opslagruimte gebruikt kan worden. De zijkanten zijn dichtgemaakt, wat op de foto van pag. 127 van het boek van Hoogeland duidelijk te zien is. Dus was er weer een echte hooiberg minder.

Wat in Schoonheten is gebeurd, zie je overal in Nederland. Vanaf ongeveer 1960 verliezen de hooibergen hun functie en in 2005 zijn er nog maar zo'n 4000 hooibergen in het hele land. En die staan vooral in het midden en oosten van het land. In het westen hebben de hooibergen meer last van vocht waardoor de houten roedes aangetast worden. Daar zijn dan ook veel houten roedes vervangen door ijzeren en ook betonnen palen.

Gelukkig is er een kentering zichtbaar en is er de laatste tijd meer aandacht voor de hooiberg. In 2005 is de Stichting Kennisbehoud Hooibergen opgericht. In 2008 heeft deze Stichting het boek "Hooibergen in Nederland" uitgegeven. Naast een inventarisatie van de nog bestaande hooibergen wordt veel aandacht besteed aan het behoud van de kennis van de oude bouwtechnieken. Meer informatie kunt u vinden op de site: www.hooiberg.info. Het lijkt echter of de belangstelling meer uitgaat naar authentieke bouwwijzen dan naar het behoud van bestaande hooibergen. In het boek wordt als feit meegedeeld dat hooibergen tot 70 jaar meegaan.

De mooiste hooiberg van Schoonheten wordt in het boek afgebeeld, de vijfroeder behorend bij de boerderij de Kreil. Helemaal links boven in de hoek van de luchtfoto van de Kreil op blz. 135 in het boek van Hoogeland is de vierroeder te zien, die rechts van de vijfroeder stond. Deze twee hooibergen, de vijf- en de vierroeder zijn thans het slachtoffer van regelgeving. De hooibergen waren nog steeds in gebruik voor hooi voor de paarden op de Kreil, toen door het afbreken van een grote tak van de dichtbijstaande eik het rietendak werd vernield, en het kapotte dak op het hooi kwam te rusten. Tijd dus om de hooibergen te restaureren. Helaas, de offertes gingen steeds uit van volledige nieuwe hooibergen, terwijl wij juist het agrarisch erfgoed wilden bewaren. Alle roedes waren nog goed genoeg om restauratie mogelijk te maken.

Bij de boerderijen Heidelust en het Wormer werd door herbouw met een andere functie een toegevoegde waarde voor het agrarisch bedrijf gecreëerd. Bij de Kreil zijn de hooibergen echter nog in gebruik en is het dus logisch dat deze hooibergen in hun oorspronkelijke staat en op hun oorspronkelijke plek behouden moeten blijven.

Begin 2008 kwam een enthousiaste vutter op ons pad die bereid was de hooibergen te restaureren. Hij is voortvarend aan de slag gegaan. Alle roeden zijn stuk voor stuk van hun plaats geweest om bewerkt te worden tegen houtrot, de grote vijand van hooibergen. Toen hij bezig was de kappen opnieuw van wilgentenen te voorzien kwam er toevallig een verslaggeefster van de Stentor, het plaatselijke dagblad, langs. Zij zag er een mooi lokaal artikel in. Een artikel met desastreuze gevolgen. Op woensdag 20 augustus 2008 stond haar verhaal met foto in de krant en op de 26^e werd een bouwstop opgelegd. Triomfantelijk kwam de ambtenaar van de gemeente Raalte het voorplein van Schoonheten op om dit mee te delen. Wij zijn uiteraard meteen gestopt en hebben het riet voor de daken afbesteld. Ondanks dat kregen wij bij aangetekende brief van 6 november 2008 een dwangsom van € 500,00 per overtreding met een maximum van € 10.000,00 opgelegd. Dit alles omdat er geen bouwvergunning was.

Het zal u niet verbazen dat ik geschokt was. Ik zag de restauratie als goede daad niet alleen voor het landgoed Schoonheten, maar ook als een bijdrage aan het behoud van het cultureel agrarisch erfgoed zonder beroep op subsidie of fiscaal voordeel. Omdat noch de plaats noch de bestemming gewijzigd wordt, in tegenstelling tot de eerder genoemde hooibergen van Heidelust en het Wormer, en omdat de hooibergen gewoon in gebruik waren, is het niet in mij opgekomen dat voor een dergelijke restauratie een bouwvergunning nodig zou zijn. En maar liefst 82% van de lezers van Salland Centraal van de Stentor vindt de vergunningsplicht onzin, zo bleek uit een enquête onder de lezers. Helaas besliste de rechter anders: zonder bouwvergunning mogen de hooibergen niet gerestaureerd worden.

De huidige decoratieve maar desolate toestand van de hooibergen is op de foto duidelijk. Omdat de hooibergen aan de Kreilemansweg liggen, een zandweg die veel voor recreatie wordt gebruikt, krijgen wij veel blijken van medeleven van passerende wandelaars. Of de restauratie echter ooit nog zal plaatsvinden is nog maar de vraag. Met hulp van het OPG (Overijssels Particulier Grondbezit) is een bouwvergunning aangevraagd, maar de aanvraag is niet in behandeling genomen, omdat deze niet volledig zou zijn, de toezegging van de burgemeester dat wij alle steun van de gemeente Raalte zouden krijgen ten spijt. Het naburige landgoed Groot Zwaaftink wilde waar ooit een hooiberg stond er weer een neerzetten, maar de gemeente Raalte gaf geen vergunning. Dus of ooit de hooibergen van de Kreil hun oude luister zullen herkrijgen is erg de vraag.

Boerderij de Creil.

*Foto collectie
Thea Rutters-Kreileman.*

*Schuur bij boerderij de Creil met de
familie Kreileman.*

*Foto collectie
Thea Rutters-Kreileman.*

Boekbespreking

Wielbergen

De geschiedenis van de familie Brantsen en het landgoed en historisch landhuis Wielbergen te Angerlo

In een kromming in de IJssel en met uitzicht op de Hanzestad Doesburg, ligt vanaf de 14 eeuw het landgoed Wielbergen. Vanaf de aankoop van het landgoed door het adellijke echtpaar Brantsen – Van Heeckeren van Kell in 1844, en de bouw van het landhuis Wielbergen van 1869 tot 1872, beleeft het landgoed een kleurrijke geschiedenis. Door de tijd kent het huis verschillende bewoners en gebruiken, die allemaal bijdragen aan die fascinerende historie.

Het boek Wielbergen geeft een beeld van de leefwereld van de vooraanstaande Nederlandse adellijke familie Brantsen in de 19^e en 20^e eeuw, maar ook van latere bewoners van het landhuis. Bovendien krijgen de restauraties van het landhuis en de tuinen en het diepgravende onderzoek dat daaraan werd gewijd, prominente aandacht.

In 1964 komt het huis in handen van de Stichting Philadelphia Zorg. Vanaf dat moment komt er nieuwe bebouwing, maar het landhuis wordt ook in oude glorie hersteld.

R.C. gravin van Aldenburg Bentinck en mr A baron van Heeckeren van Kell. Gekleurde tekeningen.

Ook de familie Bentinck passeert in het boek de revue, maar dan de grafelijke tak in de familie: Aldenburg Bentinck.

Alexander van Heeckeren (1871-1945) en Reinira van Aldenburg Bentinck (1877-1953) hebben na hun huwelijk in 1898 korte tijd in Laag Keppel gewoond. In 1899 huurden zij huize Wielbergen, dat zij na de benoeming van Alexander tot burgemeester van Angerlo permanent hebben. Vijf van hun zes kinderen zijn daar geboren. Als Alexander in 1910 wordt benoemd tot burgemeester van Ede verlaat het gezin Wielbergen.

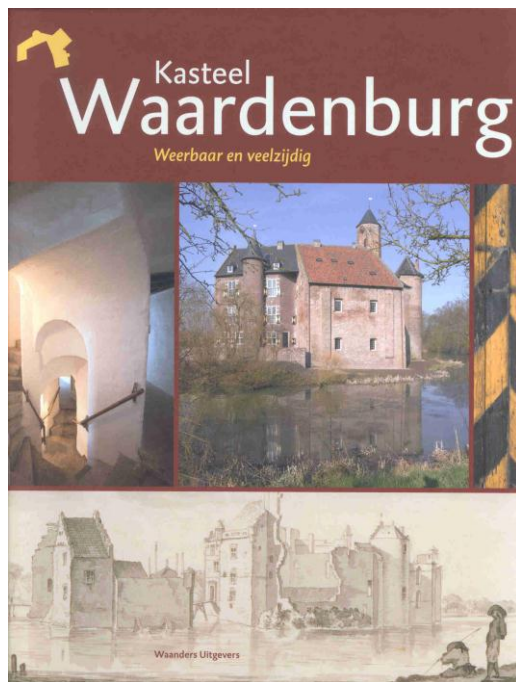
In juli 1919 koopt Alexander van Heeckeren het huis Rhederoord te Worth, Rheden. Ook aan dit huis wordt in dit boek ruime aandacht besteed. Het landgoed was oorspronkelijk 150 hectare groot. Van Heeckeren koopt ruim 50 hectare voor 405.000 gulden. Kort daarvoor is door de verkoper 100 hectare verkocht van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

Huize Rhederoord, werd graag bezocht door vrienden van het echtpaar. Een van de gasten was dr. Hendrik Colijn, later minister-president. In de zomer van 1926 werd de landdag van de AR-partij op Rhederoord gehouden, die zij samen organiseren. Ook waren daar bijeenkomsten van de Nederlandse Christelijke Officierengkring.

Van de circa 300 kleurenfoto's die zijn opgenomen, is het merendeel nooit eerder gepubliceerd.

Het boek is uitgegeven door Uitgeverij Waanders, ISBN 978 90 400 8545 1

Kasteel Waardenburg

Kasteel Waardenburg, schilderachtig gelegen aan de oude arm van de rivier de Waal, kent een geschiedenis van bijna 750 jaar: op 2 augustus 1265 kreeg Otto de Cock toestemming om een houten toren te bouwen.

In de tweede helft van de dertiende eeuw werd al een stenen veelhoekige ringmuur gebouwd waarmee het kasteel zijn afwijkende grondvorm verkreeg. Waardenburg is een van de weinige veelhoekige kastelen van ons land. De huidige hoefijzervorm ontstond toen in 1574 troepen van Willem van Oranje het kasteel belegerden omdat Catharina van Gelre in de Tachtigjarige Oorlog de zijde van de Spanjaarden koos. De zuidelijke helft van het kasteel werd verwoest en is daarna nooit meer opgebouwd.

De intrigerende bouw- en bewoningsgeschiedenis worden in deze publicatie belicht. Het boek gaat ook uitgebreid in op de in 2009 voltooide restauratie

van het kasteel, waarbij het ambachtelijke herstelwerk, de diverse betrokkenen ende bijzondere interieurs en interieurafwerking de revue passeren.

Uitgeverij Waanders: ISBN 978 90 400 8609 0